

تېيانشان مۇھاپىزىتى

ياۋا ئات مۇھاپىزەتچىسى: ئات بىلەن بىللە ئۆتكەن 19 يىل

شىنخۇا ئاگېنتلىقى مۇخبىرلىرى چۈ يەنخەن، جاڭ شياۋلۇڭ، جاڭ شياۋچېڭ

قارا كۆزەينەك تاقاپ، كالتەك توپ شەپكىسى كىيىپ يۈرۈدىغان، تېرەسى ئاپتاپتا كۆيۈپ قارىداپ كەتكەن، ئۆزىگە ئۆزى چاقچاق قىلىپ قويىدىغان — پىرېژۇئالسىكى ياۋا ئېتى بىلەن 19 يىلنى بىللە ئۆتكۈزگەن ئادا-بىيات جۇڭغار ئويمانلىقى نۇسخىسىدىكى تىپىك غەربىي رايون پادىچىسى ئىدى.

كۆلىمى 10 مىڭ كىۋادرات كىلومېتىردىن ئاشىدىغان شىنجاڭ قارامايلى تېغىدىكى تۇپاقلىق ياۋايى ھايۋاناتلار تەبىئىي مۇھاپىزەت رايونى (قىسقارتىپ لىپ قارامايلى تېغى تەبىئىي مۇھاپىزەت رايونى دېيىلىدۇ)، 39 باشقا كىرگەن ئۆ خۇددى چۆل مۇھاپىزەتچىسىدەك، كۈننى كۈنگە ئۇلاپ دۇنيادىكى بىر-دەنسىر ياۋا ئات نەسلى — پىرېژۇئالسىكى ياۋا ئېتىنى مۇھاپىزەت قىلاتتى.

«بىر شىرەم تاغام چەت ئەلدە تەكشۈرۈشتە بولغاندا قوتاندا بېقىلغان پىرېژۇئالسىكى ياۋا ئېتىنى كۆرگەن ئىكەن. ئەينى چاغدا ياۋا ئات بۇرنى بىلەن تاغامنى پۇرپۇر، بۇرنىنى ئۇنىڭ يېڭىگە سۈركەپ، ئۇنىڭ كۆڭلىنى بەكلا يېرىم قىلغان ئىكەن. تاغام: دۆ-لىتىمىز بۇ ئاتنىڭ ماكانى، ئۇلار يۇرتىغا قايتىشى كېرەك، دېگەندى، بۇ سۆزنى ھازىرغىچە ئۇنتۇپ قالمايمەن» دېدى ئادىبىيات ئەستايىدىللىق بىلەن.

پىرېژۇئالسىكى ياۋا ئېتىنىڭ ماكانى شىنجاڭ جۇڭغار ئويمانلىقى بولۇپ، ئىلگىرى ئوۋ ئوۋلاش ۋە مۇھىت مەسلىسى تۈپەيلىدىن بىر مەھل نەسلى قۇتۇرۇش ئۈچۈن، دۆلىتىمىز 1985 - يىلىدىن باشلاپ چەت ئەلدىن ئارقا - ئارقىدىن پىرېژۇئالسىكى ياۋا ئاتلىرىنى قايتۇرۇپ كەلدى ھەم شىنجاڭ ياۋا ئات كۆپەيتىش تىش تەتقىقات مەركىزىدە قوغداش، كۆپەيتىش ۋە دالغا قويۇپ بېرىشنى يولغا قويدى.

2001 - يىلى ئادىبىيات ئارزۇ قىلغىنىدەك بۇ يەرگە كېلىپ خىزمەت قىلدى. ئەينى چاغدا ياۋا ئاتلارنىڭ سانى كۆپ ئەمەس ئىدى، ياۋا ئات يۇرتىغا قايتقاندىن كېيىن تۇنجى قېتىم

دالغا قويۇپ بېرىشنى ئالدىدا تۇراتتى، كۆپچىلىك ياۋا ئاتلارغا ئالاھىدە كۆڭۈل بۆلەتتى. ئاشۇ بىر نەچچە يىلنى ئەسلىگەندە، ئۇ ھاياجانلانغان ھالدا مۇنداق دېدى: «ھەر بىر تۇپاق ئاتنىڭ ئۆزىنىڭ نوپۇسى بار، بىز كۈندە دىلىك خىزمەت خاتىرىسىگە كونكرېت قىلىپ ھەر بىر تۇپاق ئاتنىڭ ساائەت قانچىدە ئوت - چۆپ يەيدىغانلىقىنى، قانچىلىك يەيدىغانلىقىنى، ساائەت قانچىدە دە سېيىدىغانلىقىنى، ساائەت قانچىدە ئۇخلايدىغانلىقىنى خاتىرىلەيتتۇق. ياۋا ئات قۇلۇنلغاندا، تۇن بويى ئات قوتەننىڭ سىرتىدا ساقلانغۇچى».

كۆپەيتىش مەركىزىدىكى ياۋا ئاتلار چوڭ بولغاندىن كېيىن، قارامايلى تېغى تەبىئىي مۇھاپىزەت رايونىدا دالغا قويۇپ بېرىلىپ، ئۇلارنىڭ تەبىئەتتە ياۋايىلىقىنى ئەڭ زور دەرىجىدە دە ئەسلىگە كەلتۈرۈشكە ئىمكانىيەت يارىتىلدى.

2005 - يىلى، بۇ ياش «غەربىي رايون پادىچىسى» ياۋا ئاتلارنىڭ قەدىمكىگە ئەگىشىپ، قارامايلى تېغى تەبىئىي مۇھاپىزەت رايونىغا كىرىپ دالغا تەكشۈرۈش خىزمىتى بىلەن شۇغۇللاندى. «ئەينى چاغدا ياۋا ئاتلار ئۇچقاندا دەك جاپالانغاندا ئەركىن يۈرەلەيدىغانلىقىنى، ئاشۇ يەرنىڭلا ئۇلارنىڭ ماكانى ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدىم، مەنمۇ ئۇلار بىلەن بىللە كەڭ دالغا كىرىشنى ئويلىدىم».

دالدىكى كۆزىتىش خىزمىتى كۆپەيتىش مەركىزىدىكى خىزمەتتىن ئازراقمۇ يېنىك ئەمەس ئىدى. دەس-لەپتە ئادىبىيات ياۋا ئاتنىڭ مەجەزىنى پىششىق بىلىپ كەتەيتتى، سەككىز - توققۇز ساائەت يۈرۈپمۇ بىرەر تۇپاق ئاتنىمۇ كۆرەلمەيتتى. «مۇھاپىزەت رايونىنىڭ يەر يۈزىدە تەسكەن ناھايتى كۆپ ئۆسەتتى، ئاستى تەرىپىدە بولسا قاتتىق توپا ھۆرۈرەك بولۇپ، ئاپتوموبىل ئۈستىدە ماڭغاندا بەك چاقىلىپ كېتەتتى، مېنىڭ دايم بېشىم قېيىپ كۆزۈم تورلىشىپ كېتەتتى، ھەتتا قۇسۇم كېلەتتى. بىراق ھازىر كۆنۈپ قالدىم، خۇددى ئويۇنچۇق ئاپتوموبىلغا ئولتۇرغاندەك ھېس قىلىمەن» دېدى ئۇ كۆلۈپ تۇرۇپ.

2005 - يىلى، بۇ ياۋا ئات مۇھاپىزەتچىسى قارامايلى تېغى تەبىئىي مۇھاپىزەت رايونىغا كىرگەندە، دالغا قويۇپ بېرىلگەن پىرېژۇئالسىكى ياۋا ئاتتىن ئاران 50 نەچچىسى بار ئىدى، 2019 - يىلىنىڭ ئاخىرىغا كەلگەندە، مۇھاپىزەت رايونىدىكى ياۋا ئاتنىڭ سانى 240 قا يەتتى.

«شىنخۇا ئاگېنتلىقى، ئۈرۈمچى، 6 - ئاينىڭ 14 - كۈنىدىكى تېلېگراممىسىغا ئاساسلانغان»

6 - ئاينىڭ 4 - كۈنى، جاپپار قادىر بىلەن خوتۇننى چىلان شېخنى چاتماقتا.

6 - ئاينىڭ 1 - كۈنى، جاپپار قادىر ئەر - خوتۇن بالىلىرىغا يېڭى كىيىم سېتىۋالماقتا.

6 - ئاينىڭ 4 - كۈنى، جاپپار قادىر ئەر - خوتۇن يان تېلېفوندا ئائىلىسىدىكىلەر بىلەن سىنلىق پاراڭلاشماقتا.

بولدۇم. بۇ يەردە ئىشلىسە كىرىمىنى ئاشۇرۇپلا قالماي، يەنە نۇرغۇن تېخنىكا ئۆگىنىۋالالايمىز» دېدى جاپپار. چاقىلىق ناھىيەسى جياڭدۇ چىلانچىلىق پاي چەكلىك شىركىتىنىڭ باش دىرېكتورى جوۋ جىمىڭ مۇنداق دېدى: «نامراتلىقتىن قۇتۇلدۇرۇش ئۆتكىلىگە ھۇجۇم قىلىشقا كۈچ قوشۇش ئۈچۈن، بىز ھەر يىلى خوتەن ۋىلايىتىدىكى ئارتۇق ئەمگەك كۈچلىرىنى كارخانىلارغا كېلىپ ئىشلەپچىلىك قىلىشقا قوبۇل قىلدۇق، ئۇلارنىڭ ھەربىرى ھەر ئايدا 4000 يۈەندىن ئارتۇق كىرىم قىلىدۇ». يېقىنقى يىللاردىن بۇيان، چاقىلىق ناھىيەسى تۈرلۈك ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇش سىياسەتلىرىنى ئەستايىدىل ئەمەلىيلەشتۈرۈپ، كارخانىلارنىڭ خوتەن ۋىلايىتىدىكى تېخنىكا كۆپ ئارتۇق ئەمگەك كۈچلىرىنى قوبۇل قىلىپ يۆتكەپ ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇشنى ئىلگىرى سۈردى. بۇ يىل خوتەن ۋىلايىتىدىن 309 ئارتۇق ئەمگەك كۈچىنى قوبۇل قىلىپ ئىشقا ئورۇنلاشتۇردى. بۇنىڭ ئىچىدە قەيىنچىلىق بار ئائىلىدىكىلەر %80 تىن ئارتۇقراقى ئىگىلىيدۇ، بۇ، ئىككى جايىنىڭ ئالاقىلىشىشى، ئالماشتۇرۇشى، يۇغۇرۇلۇشى كۆچمىش، رايونلار ھەمكارلىقى ئارقىلىق نامراتلارنى يۆلەشنى كېڭەيتىش، نامراتلىقتىن قۇتۇلدۇرۇش ئۆتكىلىگە ھۇجۇم قىلىشقا كۈچ قوشۇشتا پاڭال رول ئوينىدى.

سۈرەتلىك ھېكايە

«لىنىيە بىلەن دائىرنى بىرلەشتۈرۈش» يېزا ئىگىلىك كەسىپ زەنجىرىنىڭ تېز ئۆزگىرىشىغا ياردەم بەردى

نىڭ تەستىقىغا ئېرىشتى. كەلگۈسى ئۈچ يىلدا، ھەر بىر توپ قۇرۇلۇش تۈرى ھەر يىلى مۆلچەرلىنىشىچە مەركەز سالغان 100 مىليون يۈەن مەبلەغە ئېرىشىپ، بايلىق توپلانغان رايون ۋە ئەشيا ئوبوروت تۈگۈن نۇقتىسى مۇھىم نۇقتا قىلىنىپ، كەسىپلەرنىڭ ئالدى - كەينىگە ئۆزگەرتىش، توغرا يۆنىلىشتە يۈرۈشلىشىشى، يۇقىرىدا بازار بىلەن تۇتۇشۇشى، تۆۋەندە مۇھىم ئامىللار بىلەن باغلىنىشى ئىلگىرى سۈرۈلۈپ، جەنۇبىي شىنجاڭدا تارىم ئويمانلىقىنى چۆرىدىگەن يەتتە يىلغا كەسىپى ئەۋزەل رايونىنى ئاساس قىلغان ياڭاق كەسىپلەر توپى ۋە كورلا شەھىرىنى يادرولۇق رايون قىلغان، ئاقسۇ شەھىرىنى ئۆلگە كۆرسىتىش رايونى قىلغان، لوپنۇر ناھىيەسى، بۈگۈر ناھىيەسى، كۇچا شەھىرى، ئونسۇ ناھىيەسىدىن ئىبارەت تۆت ئورۇننى تەسىر كۆرسىتىش رايونى قىلغان كورلا نەشپۈتى كەسىپلەر توپى يېتىلدۈرۈلدى. تونۇشتۇرۇلۇشىچە، كېيىنكى قەدەمدە، ئاپتونوم رايونىمىزدىكى يېزا ئەگىلىكى - يېزا تارماقلىرى دۆلەتنىڭ

(بېشى 1 - بەتتە) كەسىپدە كۈچلۈك بازار قۇرۇش تۈر لايىھىسى دۆلەتنىڭ تەستىقىدىن ئۆتتى، ھەر بىر تۈرگە 10 مىليون يۈەن مەبلەغ سېلىش توغرىسىدا مەركەزگە كىلىنمەس قىلىنىپ، نۇقتىلىق ھالدا ئۈزۈم، بادام، پەيزاۋات قوغۇنى قاتارلىق خاس كەسىپلەرنى چۆرىدەپ، بايلىق مۇھىم ئامىللىرىنى توپلاپ، ئىشلەپچىقىرىش بازىسى، ئامباردا يېڭى پىتى ساقلاش، پىششىقلاش، ماركېتىنگ قاتارلىق ئەسلىھە، جابدۇق سەۋىيەسىنى كۆچەپ ئۆستۈرۈپ، يېزا - كەنت كەسىپلىرىنىڭ تېپىنى ئۆزگەرتىپ، دەرد - جىسمىنى ئۆستۈرۈشكە ئۈلگە كۆرسىتىپ تۇرغان بولۇندى. كەسىپ يېتىلدۈرۈش ۋە قۇرۇش جەھەتتە، بۇ يىل پۈتۈن ئاپتونوم رايون كورلا نەشپۈتى، شىنجاڭ قەغەز ياڭىقىدىن ئىبارەت ئىككى ئەۋزەل خاس كەسىپ توپى قۇرۇلۇش تۈرىنى پاڭال قىلغان بولۇپ، يېزا - كەنت كەسىپلىرى «لىنىيەسى»نى بەرپا قىلدى. نۆۋەتتە، ئىككى كەسىپ توپى قۇرۇلۇش تۈرى يېزا ئىگىلىكى - يېزا مىنىستىرلىقى

ئاپتونوم رايونىمىز يېزىلارنىڭ ئىچىدىن سۇ بىخەتەرلىكىگە كاپالەتلىك قىلىش سەۋىيەسىنى سىجىل ئۆستۈردى

بىرىك ھۆكۈمەتنىڭ سۈبىيىكىتىپ مەسئۇلىيىتى، سۇ مەمۇرىيىتى مەسئۇل تارماقلىرى قاتارلىق تارماقلارنىڭ ساھنىنى نازارەت قىلىش، باشقۇرۇش مەسئۇلىيىتى ۋە سۇ بىلەن تەمىنلەش ئورۇنلىرىنىڭ يۈرۈشۈشىنى باشقۇرۇش مەسئۇلىيىتىنى ئومۇميۈزلۈك ئەمەلىيلەشتۈرۈپ، نامرات ئاھالىلەرنىڭ ئىچىدىن سۇ بىخەتەرلىكىدىكى مەتۈكۈلۈكلەرنى تولۇقلىدى. «ئىلگىرى تۈرۈبا سۈيى بولمىغاچقا، نامراتلىقتىن قۇتۇلۇشىمىز ھەقىقەتەن ئىنتايىن قىيىن ئىدى. سۇ بولمىسا، يېزا ئۇچراپلا قالماي، پۈتۈن ئائىلىدىكىلەر يەنىلا سۇ توشۇش بىلەن ئالدىراش بولۇپ كېتىپ، بارلىق زېھنىنى ئىشلەپچىقىرىشنى كۈچەيتىش، كىرىمىنى ئاشۇرۇشقا ئەسلا قارىتالمايتتى» دېدى چىرا ناھىيەسى بوستان يېزىسى دۇڭجياڭ كەنتىنىڭ كەنت ئاھالىسى مەتكېرەم ئىمىن «تۇرۇبا سۈيى ئۇلانغاندىن كېيىن، ھويلا - ئا-رانلىرىمىزدا تېرىقچىلىق، باقمىچىلىق بىلەن شۇغۇللىنىپ، كىرىمىمىزنى ئاشۇرالايدىغان بولدۇق، ھەر يىلى كۆكتات تېرىپلا، 1000 يۈەندىن ئارتۇق چىقىمى تېجەپ قالالايمىز».